

Organické poľnohospodárstvo na Slovensku

V posledných rokoch sa i naši občania stále častejšie stretávajú s ponukou potravín, ktoré sú označené ako prírodné, ekologické alebo biopotraviny. A to nielen na trhoviskách, ale aj v niektorých potravinárskych predajniach.

Konjunktúra biopotravín vo vyspelých západoeurópskych krajinách zákonite ovplyvňuje zvyšujúci sa záujem o ne aj medzi našim obyvateľstvom. Skutočnosť je však taká, že značná časť takto označenej produkcie nezodpovedá tomu, čo majú na nálepke. Kupujúci v podstate nemá záruku, že ponúkaná produkcia sa dopestovala a tovar spracoval v kontrolovaných podmienkach, v súlade s pravidlami organického poľnohospodárstva, ktoré vychádzajú zo zásad medzinárodnej organizácie pre alternatívne poľnohospodárstvo (IFOAM).

Vznikom Natural-alimentária, spol. s r. o. Bratislava, združujúcej 38 poľnohospodárskych podnikov, ktoré od r. 1991 na časti svojich výrobných plôch uplatňujú systém organického poľnohospodárstva, situácia sa zásadne mení. Natural-alimentária v rámci svojej odborno-poradenskej činnosti pomáhala týmto podnikom v priebehu trojročného ob-

dobia konverzie (prechodu z konvenčného na alternatívny systém) dôkladne si osvojiť, dôsledne dodržiavať a uplatňovať zásady organického poľnohospodárstva. Proces konverzie sa uskutočňuje na základe špeciálneho projektu a v súlade s „Pravidlami organického poľnohospodárstva“, platnými pre územie SR, schválenými v júli 1992 MPVŽ SR.

Medzi hlavné ciele organického poľnohospodárstva patrí zdravá biologicky plnohodnotná poľnohospodárska produkcia a výroba biopotravín, čo je jednou zo základných podmienok zdravej výživy a s ňou súvisiaceho zlepšenia zdravotného stavu nášho obyvateľstva. Vylúčením používania priemyselných hnojív a chemických prostriedkov na ochranu rastlín plní systém organického poľnohospodárstva aj ekologickú funkciu tým, že znižuje zaťaženosť a zvyšuje prirodzenú úrodnosť pôdy. Prechodom na aplikáciu len kvalitných organických hnojív a ochranu porastov uplatňovaním biopesticídov, sa znižuje zaťaženosť pôdy škodlivými látkami, stupeň vyplavovania živín a znečisťovania zdrojov povrchovej a podzemnej vody. Okrem toho sa pri tomto systéme mení obrábanie pôdy, ob-

medzuje sa hĺbka a obracanie ornice orbou (od 8-10 cm) pri uplatnení technológie umožňujúcej minimalizáciu zásahov do pôdy. Hlbšie spracovanie pôdy sa uskutočňuje podrývaním.

Kontrolu dodržiavania pravidiel organického poľnohospodárstva a zásad IFOAM priamo na členských a zmluvných podnikoch Natural-alimentária uskutočňujú nezávislí kontrolóri menovaní Ministerstvom pôdohospodárstva SR. Sú to pracovníci poľnohospodárskych výskumných ústavov, ktorí sa na túto činnosť teoreticky i prakticky pripravovali aj na zahraničných stážach, na špecializovaných kurzoch a farmách organického poľnohospodárstva, organizovaných v rámci IFOAM. Kontrolóri sú povinní počas vegetačného obdobia navštíviť minimálne 1– až 2-krát každý podnik s organickým poľnohospodárstvom, napísať o tom záznam s uvedením zistenej situácie a najmä nedostatkov pri uplatňovaní systému.

Pri výbere podnikov do systému organického poľnohospodárstva sa vychádzalo z výsledkov chemických rozborov pôdy, na základe ktorých sa vyradili všetky také, kde obsah škodlivých látok v pôde, najmä ťažkých kovov, presahoval limitné hodnoty. Už vopred sa vylučovali podniky lokalizované na územiach kontaminovaných cudzorodými látkami vplyvom emisnej činnosti priemyselných podnikov.

Analyzuje sa aj dopestovaná produkcia z každého honu zaradeného do systému organického poľnohospodárstva. Analýzy pôdy uskutočňuje Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky a rozborov rastlinnej produkcie Slovenská poľnohospodárska a potravinárska inšpekcia. Tieto organizácie sú oprávnené vydávať medzinárodne uznané certifikáty o výsledkoch ich analýz a sú na to vybavené modernou prístrojovou a laboratórnou technikou.

Na základe výsledkov rozborov pôdy, stanovísk nezávislých kontrolórov a záverov certifikačnej komisie môže spoločnosť Natural-alimentária Bratislava vystaviť certifikát kvality na poľnohospodársku produkciu, ktorá vyhovuje všetkým náležitostiam a požiadavkám na eko-, resp. bioprodukty. Príslušný podnik tak získava oprávnenie svoju produkciu takto označovať, deklarovať jej pôvod spomínaným certifikátom a ochrannou známkou Natural-alimentária.

Obchod s potravinami, ale aj spotrebiteľ sa tak môžu hodnoverne presvedčiť a utvrdiť

v tom, že obsah kupovaného tovaru plne zodpovedá tomu, čo vidí a číta na obale.

V roku 1993 sa na Slovensku hospodárilo týmto spôsobom na ploche 14 773 ha, čo je 0,6 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy SR. Zodpovedá to úrovni takých krajín, ako sú Francúzsko, Švajčiarsko, Švédsko, Nemecko, ktoré majú najdlhšiu tradíciu v uplatňovaní alternatívneho poľnohospodárstva.

Na plochách organického poľnohospodárstva sa v tomto roku počíta s ekoprodukciami približne 25 000 t obilia, 3000 t strukovín, 2000 t konzumných zemiakov, vyše 1000 t olejnin a rovnakého množstva zeleniny, 700 t hrozna a 60 t ovocia. Objemových krmovín, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou na výrobu ekoproduktov živočíšneho pôvodu, vyrobila okolo 55 000 t. S visačkou „eko“, resp. „bio“ sa vyrobí približne 600 000 l mlieka, 135 t syrov, 240 t mäsa a 220 t chleba.

Pokiaľ ide o jednotlivé poľnohospodárske podniky, pri vypracúvaní projektov organického poľnohospodárstva najviac pôdy na tento systém (spolu 1500 ha, čo je 54 % z celkovej výmery podniku) vyčlenili v Poľnohospodárskom družstve - Agrokombináte v Lehniciach. Percentuálne najviac - 77 % výmery poľnohospodárskej pôdy - vyčlenili na organické poľnohospodárstvo na Štátnom majetku v Piešťanoch a 75 % v Poľnohospodárskom družstve v Strečnej. Zásady organického poľnohospodárstva uplatňuje napríklad aj súkromný roľník Július Velitš z Rakova-Lehotky v okrese Martin a Ladislav Rozsnyo z Novej Viesky v okrese Nové Zámky.

Viacere poľnohospodárske podniky veľmi pružne realizujú svoju bioprodukcii, čo im v zložitých ekonomických podmienkach prináša významný finančný efekt.

Napríklad Poľnohospodárske družstvo v Majcichove v okrese Trnava vyrába v rámci svojho programu organického poľnohospodárstva „ekomlieko“ vysokej biologickej hodnoty a predáva ho svetoznámej firme McDonald.

Poľnohospodárske družstvo v Plavých Vozokanoch v okrese Levice melie vo svojom kamennom mlyne z organickým spôsobom vypestovanej pšenice múku a vo vlastnej pekárni z nej pečie „ekochlieb“ a „ekopečivo“. Predávajú ich nielen obyvateľom obce, ale aj iným záujemcom. Vo vlastnom bitúnku zasa porážajú hovädzí dobytok a ošípané vykrmené krmivami zo systému organického poľnohospodárstva a spracúvajú ich na mäso a mäsové výrobky.

Poľnohospodárske družstvo v Dačovom Lome v okrese Veľký Krtíš, ktoré má v organickom systéme hospodárenia niekoľko hektárov zdravých lúk a pasienkov, vybudovalo si modernú mliekareň a z kravského i ovčieho mlieka vyrábajú kvalitné „ekosyry“.

Podobné programy spracovania a ponuky poľnohospodárskej ekoprodukcii pripravujú aj v ďalších členských a zmluvných podnikoch Natural-alimentária, napríklad v Poľnohospodárskom družstve AK Lehnice, v ŠP Agrobio Piešťany, v Poľnohospodárskom družstve v Sebechleboch a inde. Snahou spoločnosti Natural-alimentária je dodávať produkty organického poľnohospodárstva nemocniciam, kúpeľno-liečebným zariadeniam, aby mohli liečebno-ozdravovací proces svojich pacientov podporiť kvalitnou, biologicky plnohodnotnou výživou, a tým podporiť Národný program podpory zdravia.

Vegetariánom a iným záujemcom o prírodnú rastlinnú výživu ponúka spoločnosť obilniny a strukoviny v maloobchodnom polkilogramovom balení. Ich dodávku do obchodnej siete realizuje firma IRI, Laurinská 17, 811 01 Bratislava a Poľnohospodárske družstvo Nemšová.

Z porovnania výsledkov rozboru ekoprodukcii s limitmi cudzorodých látok v požívatinách (ktoré stanovujú Záväzné opatrenia Ministerstva zdravotníctva SR č. 35/77 a ich úprava z r. 1986) so skutočne zistenými hodnotami z 301

rozborov v minulom roku vyplýva, že obsah cudzorodých látok v nich sa nachádza v dolnej tretine povoleného limitu. Porovnanie s limitom cudzorodých látok organizácie OSN pre poľnohospodárstvo a výživu (FAO) a Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) je pre nás ešte priaznivejšie, pretože zistené hodnoty dosahujú len 15 % nimi povoleného limitu.

Ekoprodukty spĺňajú teda naozaj vysoké nároky. Očakávame, že naši obyvatelia prejavia o ne dostatočný záujem, aj keď sú ich ceny logicky predsa len o niečo vyššie, ako ceny bežných výrobkov. Sme však presvedčení, že si nájdu cestu ku konzumentovi a že to bude na prospech jeho zdravia, nášho poľnohospodárstva a povedie k ozdraveniu životného prostredia. K tomuto záveru nás vedú prednosti výrobkov organického poľnohospodárstva, charakter a podstata tohto systému.

Ján Adamovic

